

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmassa kuvataan toimialueen toimintaympäristöä ja sen muutoksia, tavoitteiden saavuttamista, riskienhallintaprosessien vastuuta ja käytännön toteutusta sekä riskienhallintatoimenpiteitä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma koskee talousarviovuotta **2023**.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma

1.11.2022

Sivistys

Toimintaympäristö

Kuvaus

Toimialueen toimintaa keskeisesti ohjaavaat ja säätävät asiat (esim. lainsäädäntö, viranomaismääräykset, suunnitelmat ja sopimukset)	Sivistystoimeen koskeva erillislainsäädäntö (mm. perusopetuslaki, varhaiskasvatustalaki, lukiolaki, museolaki, nuorisolaki, liikuntalainsäädäntö) sekä lainsäädäntöön liittyvä normiohjeistus ja asetukset (mm. opetussuunnitelmat, varhaiskasvatussuunnitelma), kuntastrategia, hallintosäädäntö, hankintaohjeet, tietoturvaohjeet, toimialojen kehittämissuunnitelmat (uusi kehittämissuunnitelma valmistunut keuhkailä 22 yhteiseksi koko toimialalle), toimintaohjeet.
Toimialueen keskeiset vuosittaiset tavoitteet ja toimenpiteet, 3-7 kpl	<p>Palveluverkko-ohjelman toteuttaminen. Hyvinvoinnin ja ympäristön kestävyttä edistäviin asesteisiin vaikuttaminen, ja tavoitteiden mukaiset toteutus- ja talousratkaisut. Kasvatuksellinen, koulutuksellinen ja kulttuurinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Johtamisen, osaamisen, toimintakulttuurin ja arvioinnin kehittäminen. Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa palveluiden ja palveluiden saatavuuden kehittämisessä. Korona-exitin toteuttaminen.</p> <p>1.06 Toteutamme hyväksytyttä suunnitelmaa palveluiden verkosta ja 10 vuoden investointisuunnitelmaa.</p> <p>01.07 Kehitämme opetuksen, kirjastojen ja museoiden sähköisiä palveluita.</p> <p>05.01 Jatkamme Urheilukeskuksen kehittämistä ja käynnistämme rakennushankkeet</p> <p>05.04 Valmistelemme harrastus- ja kulttuuritarjonnan laajentamista Monioon.</p> <p>05.05 Lisäämme kulttuuripalveluiden saatavuutta</p> <p>06.04 Vahvistamme moniammatillisesti lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvointia, elinolosuhteita ja vaikutusmahdollisuuksia.</p> <p>09.01 Vahvistamme ja kehitämme ja kasvatuksen ja oppimisen laatua, toimintakulttuuria ja arviointia</p> <p>09.02 Kehitämme sivistystoimen johtamisjärjestelmää ja tiedolla johtamista ja mahdollistamme jaetun johtamisen</p> <p>09.03 Vahvistamme elinikäistä oppimista ja kehitämme toimintaa kuntalaisten tarpeita vastaavaksi.</p> <p>11.04 Toteutamme laaja-alaista arvo- ja asennekasvatusta Agenda2030-tavoitteiden mukaisesti.</p>
Toimialueen toimintaan vaikuttavat keskeiset toimintaympäristön muutokset ja kehityssuunnat	<p>Palveluverkkosuunnitelman toteuttaminen: kohteiden valmistuminen, suunnitteluvaihe, kilpailutuksissa onnistuminen, toimintakulttuurin muutos, irtokalustuksen ja AV- ja ICT-hankintojen kilpailutuksissa onnistuminen. Laadukas sisäilmatyö terveiden ja turvallisten oppimisympäristöjen ylläpitämiseksi on keskeistä, sillä osa kiinteistöistämme on käytössä vielä pitkään. Kunnan väestöennuste ja lapsi- ja oppilassennustee ovat muuttuneet merkittävästi vuoden 2021 toteutuneen ja vuonna 2022 jatkuneen voimakkaan tuomuuvoiton myötä. Hyvinvointialueen muutos ja hyvinvointialueen vaatima valmistelu eri tasoilla vaikuttaa sivistyksen toimintaan. Osa henkilöstöstä siirtyi hyvinvointialueelle 2023, yhteistyössä onnistuminen on keskeistä hyvinvointipalveluiden toteuttamisessa. Pätevän työvoiman saamisen haasteet varhaiskasvatuksessa, ruokapalveluissa haastavat palveluiden järjestämistä tasa-arvoisesti eri puolilla kuntaa. Lasten, oppilaiden ja perheiden monikulttuuristuminen näkyy eniten nuorimmissa ikäluokissa varhaiskasvatuksessa ja oppimisessa. Suomi toisena kielenä -osaaminen ja kieli- ja kulttuuritietoisuus kasvavana osaamistarpeena on vahva. Tulomutosta vuosien 2010-2021 on ollut 80 % muista kieliryhmistä kuin suomesta ja ruotsista. Sivistyksen valtionosuusjärjestelmän tukevat muutokset. Oppivelvollisuuden laajentamisen vaatimien toimien tarkastelu ja täsmentäminen jatkuu edelleen vuonna 2023. Ukrainan sodasta johtuva pakolaisten tulo, hintojen nousupaine ja energiakriisi.</p>
Varhaiskasvatus	<p>Varhaiskasvatuksen palveluiden käytön ennustaminen on muuttunut haasteellisemmaksi muutovoiton ja lasten aloittamisien suhteen. Lisäksi 1.8.2022 voimaan tullut perhevapaadistutus tarkoittaa, että perheet voivat olla osa-aikaisesti hoitovapaalla ja samaan aikaan olla kirjoilla varhaiskasvatuksessa. Tämä muuttaa palveluiden käytön luonnetta. Vakaan tulevat lapset voivat olla iältään vain 8kk. Lasten tuen tarpeisiin vastaaminen vaatii osaamisen lisäämistä samoin kieli- ja kulttuuriosaaminen, sillä muita kieliä puhuvien lasten määrä vakasa kasvaa. Ukrainasta tulevien lasten määrän kasvuun tulee varautua. Vakituisen henkilöstön ja sijaisten saamiseen tulee tehdä toimenpiteitä. Palveluverkon muutosprosessia on esitetty yhteistyössä henkilöstön kanssa. Kirkonkylään valittu henkilöstö aloittaa Kievarin ja Mikollan päiväkodissa ja Martan henkilöstö Martassa 1.8.2022. Vakan johtamisen kokonaisuutta uudistetaan niin yksikkötasolla kuin kokonaisuutena. Yksityisten taloudellinen tilanne kustannusten nousua, yksityisen hoidon tuen ja palvelusetelin arvon riittävyys ja yksityisten taloudellinen stabiilius vaikuttavat palveluverkon toimivuuteen.</p>
Oppiminen	<p>Oppilasmäärien lasku jatkuu, vaikka vuosittain kuntaan muuttaakin lapsiperheitä ja lukuvuoden aikana kouluihin tulee n. 50 uutta oppilasta. Muutto kuntaan on ollut korona-ajan jälkeen suurempaa. Palveluverkon toteuttaminen ja toimintakulttuurin rakentaminen uusissa yksiköissä vaikuttaa hankkeissa mukana olevaan henkilöstöön. Palveluverkon tasa-arvoisuudesta on jouduttu tinkimään hankkeiden edessä ja on tärkeää varmistaa, että laatu ja hankkeiden tasa-arvoisuus ei laske lisää seuraavissa hankkeissa. Oppilaiden tuen tarve ja hyvinvointivaje lisääntyy. Oikeusasiamiehen lausunto erityisen tuen järjestämisestä voi vaikuttaa tuen järjestämiseen Tuusulan palveluverkossa, jossa on paljon pieniä yksiköitä. Sijaisten saamisessa on suuria haasteita ja on syytä arvioida esim. rekrytointilisiä haastavien ammattiryhmien (vaativan erityisopetuksen ohjaajat) palkkaamiseen. Valmistavan opetuksen määrä lisääntyy ja painetta uusien ryhmien perustamiseen on edelleen.</p>
Kulttuuri	<p>Museokohteiden kunto vaatii jatkuvaa valvontaa ja kunnossapito-ohjelman aktiivista seuraamista. Museokohteisiin erityisesti Halosenniemessä kuuluu myös puutarha. Kirjastoiloja on kehitettävä jatkuvasti, jotta palveluja pystytään toteuttamaan muuttuvien odotusten mukaisesti. Aukiolojen laajentaminen omatoimikirjastoratkaisuilla ja kirjastolain velvoitteet osallisuuden ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun tukemisesta asettavat tiloille uudenlaisia vaatimuksia. Useat ikäluokat laajasti kattavat kulttuurikasvatussuunnitelmat vaativat ohjelmien toteutukseen henkilöstöä. Museoilta on monenlaisia kokoelmia, jotka ovat museotyön perusta. Ne vaativat kunnolliset säilytystilat. Asiakaskunnalle tulee tarjota monenlaisia palveluja sekä lähipalveluina että digitaalisesti. Uudet tietotekniset ratkaisut (kokoelmanhallinta, kirjastojärjestelmä) sekä kasvavat digitaaliset palvelut vaativat osaavaa henkilökuntaa sekä toimivia tukipalveluja.</p>
Vapaa-aika	<p>Työhyvinvoinnin ja jaksamisen varmistaminen. Työvoiman saatavuus on heikentynyt. Sisäilmaongelmat voivat estää täysipainoisen toiminnan järjestämistä mm. nuorisotalolla. Kiinteistöjen kunnosta huolehtiminen. Kunta keskittyy tulevana vuosina entistä enemmän uusien kampusalueiden toteutuksiin. Tästä syystä esimerkiksi uimahallin kiinteistön korjaus- ja kunnostusrakentamiseen sekä yleisesti korjausvelan vähentämiseen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota.</p>
Ruokapalvelut	<p>Ammattitaitoisen henkilökunnan saaminen. Markkinoilla on todella vähän osaavaa ja motivoitunutta henkilökuntaa. Sijaisia ei saada. Ruokapalveluiden henkilökunta ikääntyy ja eläköityy, jolloin syntyy osaamis- ja henkilökuntavajeita. Alan koulutuksen taso on laskenut. Sairauspoissaolojen määrä on kasvanut lähivuosina ruokapalveluissa. Henkilökunnan työkuunto on heikentynyt. Lisääntyneet sairauspoissaolot kuormittavat työssä pienemmällä mitoituksella työskenteleviä työntekijöitä. Pienien toiminta yksiköiden lisääntyminen luo paineita laadulliselle ja taloudelliselle selviytymiselle. Raaka-aineiden hintojen nousupaineet asettavat toiminnalle haasteita.</p>
Mitä toimialue tarvitsee, jotta se voi saavuttaa tavoitteensa?	<p>Hyvää valmistautumista henkilöstön kehittämiseen, tarkat henkilöstösuunnitelmat palvelualueittain. Hyvää työnantajakuvaa, pätevien työntekijöiden saamiseen ja pitämiseksi. Suunnitelmallista osaamisen kehittämistä ja koulutusta. Varhaiskasvatuksessa hyvin monenlaista koulustaustaa, siellä omaa koulutusta toimintakulttuurin muutoksen tueksi eri henkilöstöryhmissä. Kunnassa on tehtävä tarkkaa väestöennustetyötä sekä lisättävä tiedolla johtamista. Riittävät taloudelliset resurssit toimintaan on pystyttävä takaamaan. Lakimuutosten myötä tulevat toiminnan muutokset on pystyttävä toteuttamaan (varhaiskasvatuksen maksu-uudistukset, lapsen tuen toteuttaminen lähipalveluna, henkilöstömuutokset 2030). Palveluverkko-ohjelman etenemistä niin talouden, päätöksenteon, suunnittelun, rakentamisen kuin toimintakulttuurin kehittämisen kannalta. Johtamista ja talouden suunnittelua koronaexitin toteuttamiseen ja Ukrainan sodasta johtuvaan pakolaistilanteeseen, hintojen nousuun ja energiakriisiin. Sivistyspalveluiden rahoituksen turvaaminen.</p>

Sisäisen valvonta ja riskienhallinta, miten huolehdittu/järjestetty?

Kuvaus

Tehtävien, ratkaisuvallan ja vastuiden selkeä määrittely	Linja-/matriisijärjestelmä
Toiminnan ja talouden tavoitteiden asettaminen	Toiminnan suunnittelun lähtökohdina ovat toisaalta kuntalaisten palvelutarpeet sekä toisaalta lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet.
Riittävien valvontamenettelyjen määrittely ja toteuttaminen	Talousraportit kuukausittain lautakunnille. Osavuosikatsauksen laadullinen toteuttaminen. Opetuksen järjestäjän toteuttama arviointi palveluista ja raportointi. Henkilöstö- ja asiakaskyselyt. Päätöksenteon toteuttaminen ennakkovaikutusten arviointia hyödyntämällä.
Systemaattisen raportoinnin ja viestinnän järjestäminen	Kunnallisen päätöksenteon ja valmistelun julkisuusperiaatteet edellyttää aktiivista ja avointa tiedottamista, noudatetaan kunnan tiedotusstrategiaa. Talousarvioedotus, palvelusuunnitelma, osavuosikatsaukset, toiminnan ja talouden säännöllinen seuranta talousarviovuoden aikana, tiilipäätös. Tavoitteiden ja kehittämistoimien raportointi ja seuranta Thinking Portfoliossa.

Riskienhallintaprosessi, käytännön toteutus

Toimialueen riskienhallinnan tavoitteet	Tavoitteita ja toimenpiteitä laatiessa huomioidaan ja kuvataan keskeiset riskit sekä ennakoidaan niiden mahdollisia vaikutuksia. Koronapandemian vaikutuksia huomioidaan edelleen toiminnan toteuttamisessa. Käytettävissä valtionavustuksia varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa kasvun ja oppimisen erojen kaventamiseksi. Valmiussuunnittelu Ukrainan sodasta johtuvien pakolaisten vastaanottamiseen, energiakriisiin ja hintojen nousuun toimialarajat ylittään.
Riskienhallintaprosessiin osallistuvat tahot ja prosessin vuosittainen aikataulutus	Toimialueen johtoryhmä. Ennakointi ja seuranta osavuosikatsausten yhteydessä ja jatkuvasti osana Thinking Portfolion raportointia ja seurantaa.
Varhaiskasvatus	Työhyvinvoinnista huolehtiminen kaikilla tasoilla tärkeää palveluiden järjestämiseksi. Sijaintien saatavuuden ongelma voi aiheuttaa katkoja palveluiden tuottamisessa sekä päivittäisessä aukiolossa. Uusien tilojen saaminen keskeistä turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta. Kehittämisessä keskittäminen ja keskittyminen ja tavoitteiden asettaminen sekä seuranta. Sähkön saatavuudesta johtuvien poikkeustilanteiden suunnittelu ja uusien poikkeusoloista opittujen asioiden hyödyntäminen jatkossa.
Oppiminen	Johtoryhmän ja asiantuntijatiimin työskentely tavoitteiden seurannassa. Sunnitelmat poikkeusoloihin ja sähkön saatavuuden mahdollisiin haasteellisiin tilanteisiin olemassa ja niitä päivitetään.
Kulttuuri	Palvelualueen johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti. Kirjastolla ja kulttuurilla omat varautumissuunnitelmat erilaisiin häiriötilanteisiin. Sähkönjakelun häiriötilanteen osalta suunnitelmat päivitetty.
Vapaa-aika	Suunnitelmat poikkeusoloihin ja sähköpulasta johtuviin sähkönjakelun keskeytyksiin olemassa ja niitä pitää päivittää saatujen kokemusten ja oppien mukaan. Ennakointi ja kyky nähdä uusia tehokkaita tapoja jatkuvasti muuttuvassa tilanteessa. Palvelualuekohtainen asiantuntijatiimin työskentely säännöllistä.
Ruokapalvelut	Aktiivinen ja ennakoiva rekrytointi käynnissä koko ajan, sekä koulutetaan itse oppisopimuksella. Tiedotetaan henkilökuntaa pitämään työkuunnosta huolta. Järjestetään hyvinvointia edistävää koulutusta ja liikuntaa henkilökunnalle. Käydään aktiivisen tuen keskusteluja matalalla kynnyksellä ja yritetään ennaltaehkäistä poissaoloja. Ylläpidetään jaetun johtajuuden mallia siten, että tieto ei olisi yhden henkilön takana, vaan jokaiselle vastuualueelle tai tehtävälle löytyy varahenkilö. Esihenkilöiden tehtävänkuvien uudelleen tarkastelu tehtävä. Kustannuskehityksen seuranta kehitetään uuteen tuotannonohjauksijärjestelmään. Ruokapalveluiden talouden sopeuttaminen vallitsevaan tilanteeseen. Osallistetaan asiakas ja henkilökunta suunnittelutyöhön.
Vastuut riskienhallintaprosessista ja sen toteuttamisesta, riskien seurannasta ja raportoinnista	Johdon tehtävänä on varmistaa, että toiminnasta annettuja säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan ja että toimintaa koskeva informaatio on luotettava. Toimialueen johtoryhmä ja palvelualueiden johtoryhmät/ johtotilit seuraavat säännöllisesti riskienhallintaa ja vastaavat seurannasta sekä raportoinnista.

Tunnistetut riskit ja riskienhallintatoimepiteet

Kuvaus

Keskeiset strategiset, toiminnalliset, taloudelliset ja vahinkoriskit	Palveluverkkosuunnitelman toteuttamisen viivästyminen taloudellisista syistä. Sivistystoimen suurimpia riskejä ovat kiinteistöihimme liittyvät sisäilmaongelmat ja se, että niitä ei saada ratkaistua. Sisäilmaongelmien johdosta voi tulla suuria lisäkustannuksia lyhyellä varoitusaikalla, mikäli tiloista joudutaan poistumaan väistöttiloihin. Sisäilma-asioiden hoidossa poikkihallinnollisen yhteistyön onnistuminen. Henkilökunnan riittävyys ja osaaminen: Hallitusohjelman sivistyspoliittiset avaukset ja tavoitteet, lainsäädännön muutokset, varhaiskasvatussuunnitelman muutokset sekä palveluverkon muutokset vaativat uudenlaisia toimintatapoja sekä resursseja. Lukiossa uuden opetussuunnitelman käyttöönoton tukeminen vaatii edelleen resursseja. Hyvinvointialueelle siirtymisen vaatiman yhdyspintatyön onnistuminen ja tehokkaiden rakenteiden ja toimintatapojen luomisessa onnistuminen, erityisesti kahden eri organisaation alaisuudessa työskentelevän henkilöstön johtaminen ja yhteistyö. Valtionavustusten hakemisessa ja hyödyntämisessä oltava riittävästi osaamista ja resursseja eri palvelualueilla.
Riskienhallintakeinot	Palveluverkkosuunnitelman toteuttaminen edellyttää aktiivista työtä sekä taloudellisten riskien pienentämiseksi että tarkoituksenmukaisten toteutusratkaisujen löytämiseksi huomioiden toimintaympäristön tarpeet ja muutokset. Poliittinen sitoutuminen palveluverkon toteuttamiseen. Sisäilmaongelmiin liittyvä riskiä hallitaan: Palveluverkon uudistamisen jatkaminen ja aikataulussa pysyminen sekä yksikkökohtaiset ratkaisut pienentävät terveydellistä ja taloudellista riskiä. Yhteisten toimintatapojen kehittäminen sekä sujuvat prosessit kunnan eri toimijoiden välillä sekä avoin viestintä vahvistavat toimintaa sisäilmaongelmien vähentämiseksi. Henkilöstön riittävyys ja osaaminen: Toimintatapojen muutoksen edellytyksenä on laadukas johtaminen sekä kyky ja into muutoksen toteuttamiseen. Esihenkilöiden ja henkilöstön kouluttaminen ja tukeminen muutosten johtamiseen vahvistaa onnistumista. Palveluverkon suunnittelussa yhteisöllinen työskentely ja hyvä viestintä mahdollistavat ennakointia ja muutokseen varautumista. Henkilöstön riittävyttä varmistetaan pitämällä huolta työhyvinvoinnista sekä vahvistamalla Tuusulan työnantajakuvaa haluttuna ja hyvänä työnantajana. Henkilöstön osaamista kartoitetaan observoinnin ja osaamiskyselyin. Henkilöstön osaamiseen panostetaan koulutuksiin. Valtionavustusten haun yhteydessä hallitaan rahoitukseen ja toimintaan liittyviä riskejä hyvällä valmistelulla. Ukrainan sodasta johtuvaan pakolaisten tulon valmistautumista jatketaan perustamalla uusia valmistavan opetuksen luokkia tarpeen mukaan. Hintojen nousupaine ja mahdollinen energiakriisi vaikuttavat palveluverkon toteuttamiseen ja kaikkeen palvelutuotantoon, ja tätä riskiä on hallittava toimialarajat ylittävällä johtamisella ja suunnittelulla.